

АКМЕОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Тетяна Мицкан¹

<https://orcid.org/0000-0002-4164-2961>

Геннадій Єдинак²

<https://orcid.org/0000-0002-6865-0099>

Сергій Потапчук³

<https://orcid.org/0000-0002-5512-9384>

¹ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна

²⁻³ Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна

кореспондент-автор – Т. Мицкан: tetiana.mytskan@pnu.edu.ua

doi: 10.32626/2309-8082.2022-25.78-88

Розвиток педагога-професіонала з акмеологічних позицій можна представити як процес і результат системних перетворень особистості у визначених напрямках. *Мета дослідження* – оцінити сформованість акмеологічної компетентності бакалаврів фізичної культури на сучасному етапі. *Матеріал і методи дослідження*. Для виявлення мотивів вибору професії вчителя фізичної культури використовували методику Є. Ільїна; визначення потреби у самовдосконаленні здійснювали за методикою Ю. Орлова; встановлення здобувачами вищої освіти та вчителями за допомогою самооцінки рівня творчого потенціалу, розуміння акмеологічної компетентності і здатності до самоосвіти, а також самореалізації у професійній діяльності здійснювали методом письмового опитування, використовуючи розроблені анкети. *Результати*. Встановлено, що тільки 15,6 % опитаних здобувачів вищої освіти ставляться до своєї професії «як до раз і назавжди визначеного», 80,4 % вважають, що професію протягом життя можна змінити, отримати суміжну спеціальність, додаткову спеціалізацію. Відтак, 80,2 % мають бажання та планують з часом отримати суміжні професії, 19,8 % не виявили бажання вчитися та здобувати додаткову спеціалізацію у відповідності до отриманої за дипломом кваліфікації. Труднощі, що виникають у вчителів-початківців під час їх адаптації до самостійної професійної діяльності, специфіки та умов роботи в закладах середньої освіти у перші п'ять років є наступними: розв'язання завдань, пов'язаних із мотивацією учнів до уроків фізичної культури; вирішення конфліктних ситуацій; взаємодія з батьками; проведенням агітації та пропаганди здорового способу життя. Виявлено, що 23,5 % опитаних вчителів фізичної культури виявляє інтерес до акмеологічного удосконалення та прагне оволодіти акмеологічними методами. Спонукає їх до цього, в першу чергу, бажання кар'єрного зростання пізнання та прагнення досягти поставленої мети. *Висновок*. Найявнішими є низка недоліків у підготовці бакалаврів фізичної культури, що свідчить про необхідність перегляду теоретико-методичних засад освітнього процесу, оновлення змісту, форм, методів для забезпечення акмеологічного компоненту професійної компетентності.

Ключові слова: акмеологія, компетентність, мотивація, професійна самореалізація, фізична культура.

Tatiana Mitskan, Gennadii Iedynak, Sergii Potapchuk. Acmeological competence of bachelors of physical culture

Abstract. The development of a professional teacher from acmeological positions can be represented as a process and result of systemic transformations of the developing personality, which includes interrelated progressive changes of the following basic properties: professionalism, professionalism, normative activity and behavior, productive self-concept that allows teachers physical culture to reach the acmeological level of pedagogical skills. *The purpose of the study* is to assess the formation of acmeological competence of bachelors of physical culture. *Research methods.* To identify the motives for choosing the profession of physical education teacher used the method of E. Ilyin. Determining the need for self-improvement was carried out according to the method of Yu. Orlov. *Questionnaires:* to determine the self-assessment of creative potential of students and teachers; to identify knowledge and understand acmeological competence; to determine the ability to self-education and self-realization in professional activities. *Results.* It was found that only 15.6 % of surveyed students refer to their profession "as once and for all", 80.4 % believe that the profession can be changed over a lifetime, get a related specialty, additional specialization. Thus, 80.2 % have a desire and plan to eventually acquire related professions, 19.8 % did not show a desire to study and obtain education and additional specialization to the qualification obtained by the diploma. Difficulties that arise in beginning teachers during their adaptation to independent professional activity, specifics and working conditions in secondary education institutions in the first five years are as follows: 1) solving problems related to motivating students to physical education lessons culture, conflict resolution, interaction with parents, campaigning and promoting a healthy lifestyle. 23.5 % of the surveyed physical education teachers are interested in acme-directed improvement and seek to master acmeological methods. They are motivated to do so, first of all, by the desire for career growth of knowledge and the desire to achieve the set goal. *Conclusion.* There are a number of shortcomings in the training of bachelors of physical education, which indicates the need to revise the theoretical and methodological principles educational process, updating the content, forms, methods to ensure acmeological component of professional competence.

Key words: acmeology, competence, motivation, professional self-realization, physical culture.

Вступ

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури сьогодні розглядається як процес, що охоплює комплекс науково обґрунтованих навчально-пізнавальних, науково-методичних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на формування протягом навчання у закладі вищої освіти здатності та готовності до виконання специфічних професійних

функцій відповідно до вимог Державних стандартів вищої освіти [19; 20]. Дещо конкретизує цей процес Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020), розроблений МОН спільно з Українським інститутом розвитку освіти за участі вчителів і директорів шкіл, фахівців, які здійснюють підготовку вчителів, підвищення їхньої кваліфікації та проводять їх сертифікацію і за підтримки фінсько-

українського проекту «Learning together/Навчаємось разом» (2019) і «Професійний стандарт вчителя нового покоління і кращі технології нової української школи (НУШ): у взаємодії між академічними спільнотами університетів і вчителями-практиками» (2020). Зазначеним раніше Професійним стандартом виокремлено професійні компетентності сучасного вчителя. Так, загальними визначено: громадянську, соціальну, культурну, лідерську та підприємницьку. До професійних компетентностей віднесено мовно-комунікативну, предметно-методичну, інформаційно-цифрову, психологічну, емоційно-етичну, педагогічне партнерство, інклюзивну, здоров'язбережувальну, проєктувальну, прогностичну, організаційну, оцінювально-аналітичну, інноваційну, рефлексивну, а також акмеологічну – спрямованість майбутнього вчителя на професійний саморозвиток, досягнення власного акме у професійній діяльності [12; 14]. Як видно, професійний стандарт втілює сучасний підхід до підготовки вчителя взагалі та вчителя фізичної культури зокрема, а поміж професійних компетентностей є також акмеологічна.

З позиції акмеологічного підходу вчитель та учні є суб'єтами освітнього процесу, які прагнуть до саморозвитку, постійно вдосконалюють власний потенціал, максимально розкривають природні задатки. В часі змінюються погляди, переконання, досвід сучасної молоді, яка прагне до нових змін, перетворень у різних сферах суспільної діяльності. На сучасному етапі вчителів недостатньо добре знати свій предмет, він має постійно вдосконалювати педагогічну майстерність, прагнути до професійного розвитку й самореалізації у різних аспектах професійної діяльності [5; 8].

Певною мірою розв'язання проблеми професійної самореалізації педагогічних працівників різних закладів освіти започатковано дослідниками [1; 2; 19; 22], які наводять дані про мотиваційні чинники професійної самореалізації особистості та роль педагогічної творчості в розкритті її професійно-педагогічного потенціалу.

На необхідності застосовувати акмеологічний підхід під час підготовки вчителя акцентує увагу багато дослідників [5; 6; 12; 17; 27], а саме пов'язують підготовку чи підвищення кваліфікації педагогічних працівників із досягненням акме-вершини, тобто формуванням акмеологічної компетентності. На думку О. Мандражи [8], М. Фіцулі [21], Z. Jaworski. [28], D. Wuest [35] та інших учених, учитель повинен постійно розвивати свої педагогічні здібності, зокрема, комунікативність, креативність, рефлексію, перцеп-

тивні, інтелектуальні, організаторські. Проте, на даний час відсутнє обґрунтування акмеологічних засад професійної самореалізації вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти.

Матеріал і методи дослідження

Мета дослідження – оцінити стан сформованості акмеологічної компетентності бакалаврів фізичної культури на сучасному етапі. Дослідження здійснювали протягом 2020-2021 років. На теоретичному рівні воно відбувалося з використанням загальнонаукових методів. Тут також зазначаємо, що було мінімізовано суб'єктивні погляди і судження, а досягали цього використанням різних джерел інформації. Проте, перевагу надавали літературним і документальним джерелам, застосовуючи критичний підхід до їхнього вибору. Так, коло таких джерел формували після їхнього пошуку у базі даних Scopus, SPORT Discus, Web of Science. Використовували для цього наступні ключові слова: акмеологія, компетентність, мотивація, професійна самореалізація, фізична культура; крім цього використовували відповідні цим словам комбінації й аббревіатури. Ураховували інформацію про окремі аспекти акмеології фізичної культури та часовий аспект її появи. Подібним було безпосереднє вивчення виокремлених джерел інформації та списки використаної науковими статтями, посібниками, документальною літературою джерела інформації. Загалом спочатку було виокремлено понад 80 джерел інформації, після остаточного огляду виокремили 35; їхній матеріал опрацьовували загальнонауковими методами, а саме методами аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення, теоретичного моделювання [3; 24].

Інша група використаних методів – педагогічні, але передусім експеримент. У ньому були задіяні випускники-бакалаври (56 здобувачів вищої освіти) спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та вчителів фізичної культури (25 осіб), які знаходилися на курсах підвищення кваліфікації в Івано-Франківському обласному інституті післядипломної освіти. Самооцінку творчого потенціалу здобувачів вищої освіти та вчителів фізичної культури здійснювали, використовуючи розроблену анкету з 18-ма питаннями, кожне передбачало три варіанти відповіді (табл. 1). За сумою балів визначали рівень самооцінки розвитку творчого потенціалу особистості, де 48 і > балів свідчить про високий, 27-47 – середній, а 23 і < – про низький рівні.

Таблиця 1 – Самооцінка творчого потенціалу особистості

№ з/п	Зміст питання	Варіанти відповіді
1.	Чи вважаєте Ви, що навколишній світ може бути кращим?	а) так; б) ні; в) так, але тільки в чомусь.
2.	Чи думаєте Ви, що зможете брати участь в значних змінах навколишнього світу?	а) так, в більшості випадків; б) ні; в) так, в деяких випадках.
3.	Чи вважаєте Ви, що деякі з Ваших ідей викличуть значний прогрес в тій галузі діяльності, яку Ви обрали?	а) так; б) звідки у мене можуть бути такі ідеї; в) можливо і не значний прогрес, але певний успіх можливий.
4.	Чи вважаєте Ви, що в майбутньому станете відігравати настільки важливу роль, що зможе щось принципово змінити?	а) так; б) малоімовірно; в) можливо.
5.	Коли Ви вирішите щось зробити, чи впевнені в тому, що справа вийде?	а) звісно; б) часто бере сумнів, чи зможу зробити; в) скоріше впевнений, ніж ні.
6.	Чи виникає у Вас бажання зайнятися будь-якою невідомою для Вас справою, в якій на цей час Ви некомпетентні, тобто зовсім не знаєте її?	а) так, все невідоме приваблює мене; б) ні; в) все залежить від самої справи та обставин.
7.	Вам доводиться займатися незнайомою справою. Відчуваєте Ви бажання досягти в ній досконалості?	а) так; б) що вийде, те й добре; в) якщо це не важко, то так.
8.	Якщо справа, котру Ви не знаєте, Вам подобається, чи хочете знати про неї все?	а) так; б) ні, потрібно вчитися найголовнішому; в) ні, я тільки задовольняю свою цікавість.
9.	Якщо Ви зазнаєте поразку? здоровий глузд не доведе нездоланності перешкод.	а) певний час наполягаю, навіть всупереч здоровому глузду; б) відразу махну рукою на справу, щойно побачу її нереальність; в) продовжу робити свою справу, допоки не досягну успіху.
10.	Професію потрібно обирати, виходячи з:	а) своїх можливостей та перспектив для себе; б) стабільності, значимості, затребуваності професії; в) престижу та переваг, які вона забезпечує.
11.	Подорожуючи, чи могли б Ви легко зорієнтуватися на маршруті, за яким вже пройшли?	а) так; б) ні; в) якщо місцевість сподобалась та запам'яталась, то так.
12.	Чи можете Ви згадати відразу після розмови все, про що говорили?	а) так; б) ні; в) згадаю все, що мені цікаво.
13.	Коли Ви чуєте слово невідомою мовою, чи можете Ви повторити за складами без помилок, навіть не знаючи його значення?	а) так; б) ні; в) згадаю, але не зовсім точно.
14.	Під час дозвілля Ви надаєте перевагу:	а) залишитися на одинці, роздумувати; б) знаходитися в товаристві; в) мені все рівно, чи буду я один чи в товаристві.
15.	Якщо Ви займаєтеся будь-якою справою, то вирішите завершити її тільки тоді:	а) коли вона закінчена та здається Вам відмінно виконаною; б) коли Ви більш-менш задоволені її виконанням; в) коли вона здається завершеною, хоча можна продовжити. Але навіщо?
16.	Коли Ви на самоті:	а) любите мріяти про якість, можливо, абстрактних речей; б) за будь-яку ціну намагаєтеся знайти для себе конкретну справу; в) іноді любите мріяти, але про те, що пов'язане з вашою справою.
17.	Коли будь-яка ідея захоплює Вас, то Ви будете думати про неї:	а) незалежно від того, де та з ким знаходитесь; б) тільки на одинці; в) тільки з друзями.
18.	Коли Ви відстоюєте будь-яку ідею, то: За загальною сумою балів визначаємо рівень розвитку самооцінки творчого потенціалу особистості, як зазначено в таблиці 3.	а) будете робити це аргументовано та ґрунтовно; б) можете відмовитися від неї, якщо аргументи опонентів будуть переконливими; в) залишитеся при своїй думці, навіть якщо опір буде дуже сильним

П р и м і т к и: варіант «а» – 3 бали; варіант «б» – 1 бал; варіант «в» – 2 бали

Для виявлення мотивів вибору професії вчителя фізичної культури використовували методику Є. Ільїна, для визначення потреби у самовдосконаленні –

методику Ю. Орлова [7; 10]. Оцінка знань та розуміння акмеологічної компетентності була здійснена за допомогою анкети з 10 питань (табл. 2).

Таблиця 2 – Оцінка акмеологічної компетентності

№ з/п	Зміст питань та відповіді
1.	Що Ви розумієте під поняттям «акмеологія»? Дати стислу відповідь.
2.	З якими визначенням цього поняття Ви погоджуєтесь? (потрібне підкреслити) нова ідея; новий зміст; реорганізація; новизна; досягнення вершини; професіоналізм; нова технологія; інноваційна діяльність; саморозвиток; самовдосконалення.
3.	З яких джерел Ви дізналися про «акмеологію»? публікації; періодичні видання; інтернет; особисті контакти; лекції семінари; виступи, доповіді. Ваш варіант.
4.	Як Ви розумієте сутність поняття акмеологічна компетентність фахівця фізичного виховання? (2-3 речення).
5.	Чи володієте Ви достатньою інформацією про сучасні акмеологічні технології; методи, форми акмеологічного навчання студентів? Так/ні, частково.
6.	Чи Ви відвідували будь-коли акмеологічні тренінги? Так/ ні, частково.
7.	Чи знаєте Ви як організувати та провести акмеологічний тренінг? Так/ні, частково.
8.	Назвіть методи, форми та технології акмеологічного навчання, які, на Вашу думку необхідно використовувати для підготовки студентів?
9.	Чи відчуваєте Ви необхідність в оволодінні знаннями щодо акмеологічної компетентності фахівців фізичної культури? Так /ні, частково.
10.	Чи хотіли б Ви вивчати навчальну дисципліну «Акмеологія у фізичній Культурі»? Так /ні.

Для оцінювання здатності до самоосвіти та самореалізації у професійній діяльності використали авторську анкету з 11 питань (табл. 3).

Таблиця 3 – Виявлення спрямованості та здатності до самоосвіти, саморозвитку та самореалізації в професійній діяльності

Зміст питань
1. Чому Ви обрали професію вчителя та вирішили навчатися за спеціальністю «Фізична культура» (вкажіть у порядку зниження значущості, 1 – найзначуще, 2 – менш, 3 т.д.): – Вважаю професію престижною. – Моїм ідеалом в школі був вчитель фізичної культури. – Хотів бути схожим на відомого спортсмена-кумира. – Подобається виглядати спортивним, бути фізично активним. – Мав(ла) успіхи зі шкільного предмету фізична культура, здібності до нього, спортивні досягнення. – Вважаю, що в мене є здібності до педагогічної діяльності. – Вибрав(ла) професію «за компанію». Ваш варіант відповіді _____
2. Чи ставитеся Ви обраної професії як до чогось раз і назавжди визначеного, фатального? Так/ні.
3. Чи вважаєте Ви за можливе з часом отримати суміжну професію (фітнес-тренера, аніматора), розвиватися професійно? Так/ ні
4. Що Ви розумієте під поняттям «самоосвіта», «самовиховання», «саморозвиток»? Самоосвіта, самовиховання, саморозвиток
5. Чи маєте Ви серйозні прагнення до самоосвіти, самовиховання, саморозвитку своїх особистісних якостей, здібностей? Так/ні, частково.
6. Що спонукає (може спонукати) Вас до самоосвіти, самовиховання, саморозвитку? (кар'єрне зростання; пізнання нового; позитивні оцінки; досягнення життєвої мети).
7. Чи відвідуєте Ви студентські науково-практичні конференції зі спеціальності, фітнес-конвенції, тренінги в якості професійного зростання? (потрібне підкресліть). Так/ні.
8. Скільки часу Ви витрачаєте на самостійну роботу та підготовку до занять щоденно? 1 год/день; 2 год/день; 3 год/день; 4 год/день; більше 4-х год/день;
9. Чи купуєте Ви фахову наукову, навчальну, навчально-методичну літературу? Так/ні.
10. Якщо так, то: слідкую за новинками, купую регулярно; купую періодично, коли трапляється нагода.
11. Чи плануєте Ви працювати за обраною спеціальністю та якомога більше реалізувати себе у професійній діяльності, досягти професійних вершин? Так/ні, частково.

Під час її розроблення враховували рекомендації дослідників [3; 10; 24]. Коректному опрацюванню одержаних у експерименті емпіричних даних сприяло використання адекватних методів математичної статистики. Зокрема, з їхньою допомогою визначали такі одномірні статистики: середнє арифметичне,

помилку середнього, стандартне відхилення [24; 33; 34]. Відзначаємо також, що під час організації дослідження враховували положення Гельсінської декларації Всесвітньої асоціації медичних працівників (WMA-2013) про етичні засади досліджень за участі людей.

Результати дослідження

Проведене опитування засвідчило, що більшість учителів фізичної культури (58.5%), які мають значний досвід роботи (понад 15 років), негативно висловлюються щодо рівня професійної підготовленості сучасних випускників, які розпочали працювати у закладах загальної середньої освіти. Ця обставина зумовила необхідність проведення дослідження, передусім для визначення «слабких місць» у освітньому процесі, тобто які стримують підвищення якості підготовки вчителів фізичної культури освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» [1; 12; 25].

Проаналізувавши інформацію науково-педагогічної літератури, нормативних та інших документальних джерел було встановлено, що для вчителів фізичної культури необхідним є постійне вдосконалення своєї професійної підготовленості, передусім із орієнтиром на нові умови, а також вимоги компетентнісного підходу й потреби НУШ [13; 15-17].

Розглядаючи питання підготовки майбутніх учителів фізичної культури, неможливо не відзначити існування проблеми ефективності освітнього процесу та якості підготовленості випускників закладів вищої освіти (ЗВО). У зв'язку з цим відзначаємо, що освітній процес у ЗВО, які орієнтуються на підготовку майбутніх учителів фізичної культури, відзначається перманентним реформуванням уже впродовж багатьох років [6; 19]. Проте дотепер відсутній державний стандарт підготовки таких учителів, а тому ЗВО послуговуються тимчасовими, власно розробленими стандартами, що не сприяє досягненню високого позитивного результату у вирішенні означеного завдання.

Основу загальнопрофесійної підготовки вчителя фізичної культури разом із «Педагогікою», «Педагогікою фізичної культури» (270 год.), «Психологією» і «Психологією фізичної культури» (270 год.) становить дисципліна «Теорія і методика фізичної культури» (450 год.), покликана формувати у студентів систему фундаментальних знань і практичних умінь, що визначають ефективність професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичної культури [1; 20]. Провівши аналіз змісту навчальних посібників і силабусів з теорії і методики викладання спортивних, психолого-педагогічних дисциплін, встановили таке. Поміж тем цих навчальних дисциплін представлені такі, що мають установку на формування діяльнісного підходу у педагогічній професії, присвячені формуванню основ педагогічної майстерності, функцій і професійно-педагогічних знань й умінь, які необхідні для якісної професійної діяльності вчителя фізичної культури.

Вивчення змісту навчально-методичних посібників виявило їх установку на формування знань, вмінь і навичок, що необхідні для виконання функцій вчителя

фізичної культури. При цьому, біля половини вивчених матеріалів містять теми, що розкривають особистісний і діяльнісний аспекти професійно-педагогічної мотивації здобувачів вищої освіти. Сприяє цьому також опанування здобувачами вищої освіти різних стилів діяльності педагога та особливостей їхньої взаємодії здобувачів із викладачами.

Менше третини розглянутих посібників містять теми, що розкривають особливості професійно-педагогічних знань, умінь, навичок та вимоги до вчителя фізичної культури. У підручниках із психології та педагогіки згадуються також критерії оцінювання професійної діяльності, особливості оцінювання та напрями формування професіоналізму вчителя фізичної культури. Такий тематичний зміст не може на належному рівні забезпечувати мотивацію і професійну спрямованість освітнього процесу, адже не орієнтує його на формування у здобувачів вищої освіти багатьох визначених професійних компетентностей.

Вартий уваги той факт, що у багатьох виданих минулого століття підручниках і методичних посібниках практично відсутні теми, пов'язані з формуванням мотивації здобувачів вищої освіти до роботи за фахом. Так, у підручнику «Вступ до спеціальності» [4, с. 4-8] професію вчителя фізичної культури охарактеризовано занадто поверхнево. Тільки у деяких навчальних виданнях подано сучасну професійно-мотиваційну тематику, зокрема підручнику «Педагогіки» [21]: у розділі «Педагогічні комунікації» розкрито особливості діяльності педагога, хоча і без урахування особливостей діяльності вчителя фізичної культури.

Загалом аналіз програм, навчальних посібників з теорії і методики викладання спортивних та психолого-педагогічних дисциплін дозволяє стверджувати, що їх тематичний зміст, в основному, відображає установку професійної освіти з фізичної культури на формування у студентів теоретико-практичної підготовленості. При цьому професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури все ще зорієнтована на запам'ятовування студентами певного обсягу інформації, тоді як сьогодення вимагає орієнтації освітнього процесу на розвиток критичного мислення. При цьому, уся система навчання має забезпечувати методологічну та фундаментальну підготовку спеціаліста, розвивати на цій основі його креативні здібності.

Що стосується одержаних емпіричних даних, то тут відзначаємо таке. Аналіз результатів проведеного письмового опитування про мотиви, що спонукають здобувачів вищої освіти обрати саме професію вчителя фізичної культури засвідчив найголовніший поміж них, а саме бажання бути фізично досконалим, схожими на відомого спортсмена-кумира. Отже, бажання молоді вести здоровий і активний спосіб життя, виглядати

спортивно, привабливо, спонукатиме її до регулярних занять фізичними вправами у різних формах фізичного виховання та до вступу на факультет, що здійснює підготовку фахівців за спеціальністю «Середня освіта. Фізична культура».

Інші чинники, що визначали спонукання юнаків і дівчат обрати професію вчителя фізичної культури, були пов'язані з їхнім відчуттям у собі спроможності здійснювати педагогічну діяльність, успіхами в закладі загальної середньої освіти з предмету «Фізична культура» та у спортивній діяльності. У зв'язку з цим відзначаємо, що, на їхній вибір, очевидно, вплинуло те, що вони зростали у професійному середовищі та знаходилися під впливом родичів, які теж були професіоналами у галузі фізичної культури. Таким чином середовище, в якому знаходяться учні, впливає на їхній подальший вибір у житті, зокрема професії, а при вдалому виборі останньої, – досягненню успіху та професіоналізму. Варто також зазначити, що, зазвичай, здобувачі вищої освіти та випускники вважають професію вчителя фізичної культури престижною.

Опитуванням з'ясовано, що не дуже значущим чинником, який вплинув на вибір респондентами професії, був приклад шкільного вчителя фізичної культури. Це певною мірою свідчить, що значна кількість здобувачів обирали майбутню професію за покликанням. Іншими словами, свідомо обрана професія, на нашу думку, сприятиме успішному навчанню, мотивації та успіхів у досягненні професійної майстерності. Оскільки серед респондентів були особи різних статі, віку, спортивної кваліфікації та рівня успішності, тому їхні відповіді щодо зазначених питань не мали повної однотайності.

Аналіз результатів опитування, що стосуються ставлення випускників до обраної професії засвідчив таке: тільки 15.6 % ставляться до своєї професії «як до раз і назавжди визначеної», тоді як інші 80.4 % вважають, що професію протягом життя можна змінити, зокрема отримати суміжну спеціальність та додаткову спеціалізацію. У зв'язку з останнім відзначаємо, що 80,2 % опитаних виявляють бажання та планують з часом отримати такі суміжні професії, а саме фітнес-тренера, аніматора; 19.8 % не продемонструвало бажання вчитися та здобувати додаткову спеціалізацію до отриманої за дипломом кваліфікації.

Отже, більшість здобувачів вищої освіти рівня «бакалавр фізичної культури» виявляють інтерес до постійного вдосконалення своїх знань, умінь, навичок, компетенцій для особистих, соціальних і професійних потреб, тобто до саморозвитку, самоосвіти протягом подальшої життєдіяльності.

Очевидним є те, що в сучасному інформаційному суспільстві конкурентоспроможність на ринку праці передбачає постійне самовдосконалення, самороз-

виток. Установлено, що 52.8 % респондентів розуміють сутність та можуть дати визначення понять «самоосвіта», «саморозвиток». Але 37.2 % опитаних неспроможні сформулювати й охарактеризувати зміст таких понять. Із загальної кількості опитаних 50.5 % відзначаються прагненням до самоосвіти й саморозвитку, зокрема своїх особистісних якостей та здібностей, тоді як 23 % не змогли визначитися або мали намір займатися самоосвітою, саморозвитком; тільки у 6.5 % випускників бажання було відсутнім.

Важливим аспектом дослідження був вияв мотивів, що спонукають здобувачів до самоосвіти і саморозвитку. Тут встановили, що 30.1 % респондентів мають бажання займатися саморозвитком та самоосвітою задля кар'єрного зростання, 39.4 % – для пізнання нового, сучасного, цікавого у теорії і практиці фізичного виховання, 20.3 % – для досягнення життєвої мети, особистісного й професійного зростання, 10.2 % – для досягнення інших цілей, але не пов'язаних із успішністю в навчанні.

При цьому було встановлено, що на самостійну роботу та підготовку до занять 42.9 % здобувачів вищої освіти щоденно витрачають тільки одну годину, 37.6 % – дві. Щодня самостійно працюють протягом трьох годин 10.8 % здобувачів, протягом чотирьох годин – 4.8 % і тільки 3.9 % – понад чотири години.

Необхідно відзначити, що важливою складовою становлення і реалізації сучасним професіоналом саморозвитку, а також досягнення ним поставленої професійної й особистісної мети, є науково-дослідна робота. У зв'язку з цим відзначаємо, що тільки 30.7 % респондентів відвідували наукові заходи для свого професійного зростання, а саме наукові гуртки, науково-практичні конференції, фітнес-конвенції, круглі столи, а також цікавилися протягом навчання у ЗВО новими сучасними методиками, тоді як інших 66.9 % не цікавилися науковою роботою. При цьому, 33.4 % формують власну бібліотеку фахової наукової, навчальної, навчально-методичної літератури та цікавляться новинками такої друкованої продукції, тоді 66.5 % цього не практикують.

У зв'язку з останнім відзначаємо, що після завершення ЗВО має намір працювати за фахом тільки 26.3 % респондентів, 10.6 % не мають такого наміру, а решта 63.1 % не визначилася з майбутньою професійною діяльністю. Беручи до уваги те, що для професійного становлення та досягнення професійних вершин важливо знати закономірності, умови, чинники і стимули самореалізації творчого потенціалу (є предметом акмеології – науки про вищі професійні досягнення), провели письмове опитування бакалаврів фізичної культури щодо розуміння поняття «акмеологія». Запропоновані варіанти цього поняття

були обрані респондентами так: 18.8 % уважають, що «акмеологія» – це нова ідея, 14.5 % – реорганізація, 18.8 % – процес досягнення вершини саморозвитку, 10.1 % – нова технологія, 13.4 % – новий зміст навчального процесу, 24.3 % – самовдосконалення.

Було встановлено також, що 80.4 % здобувачів вищої освіти рівня «бакалавр» не знають форм і методів акмеологічного навчання, не володіють інформацією про сучасні акмеологічні технології, 19.6 % – частково мають уявлення про зазначене; не виявили здобувачів, які обізнані з сучасними акмеологічними технологіями. Водночас відзначили, що більшість (90.2 %) опитаних ніколи не відвідували акмеологічні тренінги, не знають як організується акмеологічне навчання. У зв'язку з останнім відзначили необхідність в даних про наявність чи відсутність у респондентів потреби мати знаннями, що стосуються акмеологічної компетентності. Отримані дані свідчили про таке: 20.5 % респондентів мають, а 39.3 % – не мають бажання отримати означені знання, тоді як решта 40.2 % виявила невизначену позицію.

Наведені раніше дані пов'язували з існуванням недоліків у професійній підготовці молодих фахівців із фізичної культури під час здобуття ними освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» у ЗВО. Проведеним опитуванням учителів фізичного виховання зі стажем роботи понад п'ять років під час проходження ними курсів підвищення кваліфікації в Івано-Франківському обласному інституті післядипломної освіти було встановлено таке. Передусім виокремлювалися декілька категорій зауважень (недоліків), а саме: загальнопедагогічні (проведення роботи з управління поведінкою учнів, активізація їхньої розумової діяльності, підтримування дисципліни на уроці); професійно зумовлені, що пов'язані зі специфікою роботи у закладі загальної середньої освіти (відстоювання своєї точки зору під час спілкування з керівництвом закладу освіти, комунікація з батьками, представниками місцевого самоврядування); безпосередньо пов'язані з предметом «Фізична культура» (річне і поурочне планування, збільшення моторної щільності уроку, добір навчального матеріалу, визначення обсягу фізичних вправ, їхньої спрямованості з урахуванням періоду проходження навчальної програми, індивідуальних можливостей учнів, їхньої фізичної підготовленості, а також організації і проведення шкільних змагань з визначених видів спорту).

Під час розгляду недоліків, які віднесли до загальнопедагогічних, відзначили, що одна з провідних причин їх існування пов'язана з недостатньою ефективністю відповідної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Зокрема, мова ведеться про набуті ними знання з педагогіки, психології, теорії та методики фізичної культури, основ педагогічної майстерності.

Недоліки, які віднесли до професійно зумовлених, пояснювали тим, що для виконання низки видів діяльності, до яких, на думку респондентів, молоді вчителі не підготовлені, необхідні знання й уміння, навички, котрі не можна здобути у ЗВО. У зв'язку з цим можна вважати, що вони виникли внаслідок виразного домінування теоретичної складової навчання над практичною.

Аналізуючи третю категорію недоліків, а саме пов'язаних із викладанням предмета «Фізична культура», відзначили, що виокремлені види діяльності є специфічними, а наявна до них увага освітнього процесу, причому як теоретичної, так і практичної складових змісту, на заняттях із теорії і методики фізичного виховання, викладання різних видів спорту, відрізняється від необхідної.

Підтверджували зазначене дані результати опитування молодих учителів фізичної культури. Зокрема встановили, що труднощі, які виникають під час адаптації таких фахівців до самостійної професійної діяльності, специфіки й умов роботи в закладах загальної середньої освіти протягом перших п'яти років, стосуються: розв'язання завдань, пов'язаних із мотивацією учнів до занять фізичною культурою; розв'язання конфліктних ситуацій; взаємодії з батьками; здійснення пропаганди здорового способу життя.

Для підтвердження достовірності зазначених даних провели тестування молодих фахівців фізичної культури, пов'язаних із їх уявленнями про майбутню професійну діяльність. Їм було запропоновано назвати основні функції вчителя фізичної культури: попри правильні відповіді, респонденти не назвали упровадження новітніх технологій, забезпечення різнобічного розвитку учнів, проведення позаурочних і позашкільних оздоровчих заходів, формування національної самосвідомості та патріотизму, пропаганда здорового способу життя. Ураховуючи зазначене, структура змісту освіти в ЗВО сьогодні вже не задовольняє вимог, що висувуються до компетентності сучасного вчителя фізичної культури, оскільки чинний зміст не забезпечує формування необхідної професійної педагогічної компетентності. Тобто формування останнього відкладається на 7-8 років, що не сприяє розвитку НУШ, як одному з основних завдань реформування освіти в Україні.

Необхідно також відзначити, що більшість вчителів фізичної культури не мають умінь і навичок, що стосуються організації і проведення наукових досліджень. Так з'ясували, що тільки 5.4 % учителів фізичної культури епізодично займаються пошуково-дослідницькою діяльністю.

До основних причин зниження ефективності формування професійно-педагогічної компетентності

здобувачів вищої освіти рівня «бакалавр фізичної культури» такі: переважання традиційної дискретно-дисциплінарної моделі навчання; викладання навчального матеріалу зі значною перевагою теоретичного компоненту; низька інтеграція предметних знань й умінь; значні часові проміжки між засвоєнням теоретичної інформації та її практичним застосуванням; відсутність спрямованості на розвиток професійного мислення та творчої уяви; невідповідність методів практичної підготовки потребам здобувачів і вимогам суспільства до випускників; відмінна від необхідного

теоретичний і методичний компоненти механізму мотивації здобувачів до оволодіння необхідною інформацією. Усе зазначене зумовлює відмінну від необхідної якість виконуваної випускниками професійної діяльності та їхню тривалу адаптацію до неї вже на посаді вчителя фізичної культури.

Ураховуючи одержану інформацію, визначили компоненти освітнього середовища з акмеологічною спрямованістю для підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності під час здобуття ним першого рівня вищої освіти у ЗВО (рис. 1).

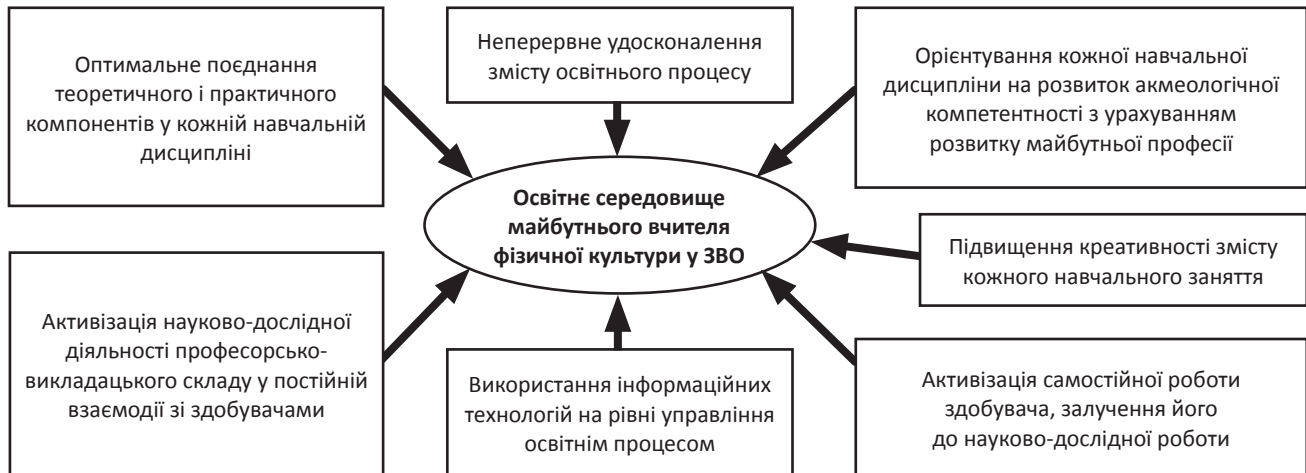

Рис. 1 Компоненти освітнього середовища майбутнього вчителя фізичної культури у ЗВО, що відзначається акмеологічною спрямованістю

Дискусія

Розвиток педагога-професіонала з акмеологічних позицій правомірно розглядати як процес і результат системних перетворень особистості у визначених напрямках [5; 9; 18; 26]. У зв'язку з цим важливою є інформація про стан сформованості акмеологічної компетентності бакалаврів фізичної культури на сучасному етапі. Проведеним у цьому науковому напрямі дослідженням було встановлено, що самоосвіта є більш широким поняттям, ніж самостійна робота. Це вид діяльності, мету якої визначає сам здобувач, без керівної ролі викладача. Проте, для формування вміння вчитися потрібно займатися самостійною роботою під керівництвом викладача, поєднуючи з діяльністю із самоосвіти і самостійним опануванням навчального матеріалу [23; 25]. Проведеним дослідженням встановлено, що на сучасному етапі більшість здобувачів приділяють недостатньо уваги самоосвіті, саморозвитку, хоча значна кількість має бажання займатися саморозвитком та самоосвітою задля кар'єрного зростання, пізнання нового. Очевидно, одна з причин такого результату може бути пов'язана з несформованістю навичок самостійної освіти, правильного планування й організації робочого часу та на дозвілля. Зазначене підтверджує інформація, а

саме про необхідність формувати не лише конкретні професійні компетенції (набір професійних знань, умінь і навичок), але й розвинути навички, що допоможуть у пошуку роботи та успішному працевлаштуванні, закріпленні на першому робочому місці тощо, тобто сформувати у здобувача/здобувачки освіти кар'єрну компетентність [12].

Важливою складовою організації освітнього процесу в ЗВО на основі результатів науково-дослідної діяльності – залучення здобувачів вищої освіти до участі у дослідженнях із проблематики фізичної культури в закладах загальної середньої освіти, вивчення відповідних джерел інформації. Оскільки самостійна робота з такими джерелами викликає інтерес до науково-дослідної роботи та навчання, сприяє формуванню мотивації до неї, а також освіченої особистості, яка спроможна вирішувати завдання фізичної культури у закладі загальної середньої освіти.

Для становлення та досягнення професійних вершин важливо знати закономірності, умови, чинники й стимули самореалізації творчого потенціалу здобувача вищої освіти. А це є предметом акмеології, тому важливою є об'єктивна інформація про розуміння здобувачами вищої освіти рівня «бакалавр» розуміння сутності поняття «акмеологія». Так 18.8 % уважає, що

це нова ідея, 14.5% – реорганізація, 18.8% – процес досягнення вершини саморозвитку, 10.1% – нова технологія, 13.4% – новий зміст освітнього процесу, 24.3% – самовдосконалення.

Вважаємо, що для самореалізації у професійній діяльності, для ефективного вирішення завдань і проблем різного рівня складності й самоактуалізації потрібно у майбутніх вчителів фізичної культури формувати акмеологічну компетентність, оскільки вона відображає становлення молодого спеціаліста як суб'єкта професійного саморозвитку, а також його спроможність будувати, планувати свою професійну кар'єру. У зв'язку з цим відзначаємо, що за одержаними даними 23.5% майбутніх учителів фізичної культури виявляють інтерес до освіти з акмеологічною спрямованістю, а одним із спонукальних чинників є бажання кар'єрного зростання, пізнання нового і прагнення досягти поставленої мети.

Висновки

1. Розвиток вчителя фізичної культури з акмеологічних позицій можна представити як процес і результат системних перетворень особистості, що розвивається і який включає взаємопов'язані прогресивні зміни наступних основних властивостей:

професіоналізму діяльності, професіоналізму особистості, нормативності діяльності і поведінки, продуктивної Я-концепції, які дозволяють вчителю фізичної культури досягти акмеологічного рівня педагогічної майстерності.

2. Встановлено наявність низки недоліків у професійній підготовці бакалаврів фізичної культури, що вимагає перегляду теоретико-методологічних засад освітнього процесу, оновлення змісту, форм і методів підготовки вчителя фізичної культури.

3. Визначивши основну суть проблеми, необхідно констатувати, що одержані результати та викладені ймовірні причин виникнення недоліків і труднощів у професійній підготовці вчителів фізичної культури не є цілковитим доказом неефективності освітнього процесу, оскільки розглянуто лише один його бік – особливості діяльності студентів. Це не дозволяє перейти до розв'язання такого складного завдання, як удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Отже, виникає необхідність проведення комплексу досліджень, націлених на пошук продуктивних шляхів підвищення якості освітнього процесу в контексті акмеологічного підходу.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела та література

1. Ажиппо О. Ю. Теоретичні й методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. Харківський пед.-університет ім. Г. Сковороди. 2013. 485 с.
2. Ареф'єв В.Г., Єдинак Г.А. Фізична культура в школі. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2002. 383 с.
3. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2019. 154 с.
4. Герцик М. С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі. Львів : Українські технології, 2002. 232 с.
5. Гречаник О. Є. Формування акмеологічної компетентності вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Харків, 2012. 20 с.
6. Дерєка Т. Г. Неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання: акмеологічні засади: [монографія]. Київ: Видавництво ВП «Едельвейс», 2016. 528 с.
7. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 304 с.
8. Мандражи О. А. Підготовка вчителів до інноваційної діяльності в системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2012. 20 с.
9. Маслоу А. Мотивация и личность. СПб : Питер, 2008. 132 с.
10. Мицкан,Т.С., Мицкан Б.М. Психодіагностика в спорті : навч. посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2020. 220 с.
11. Навички для успішної кар'єри. Київ, 2020. 300 с. – https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/02/24/Metodychni%20materialy%20kursu%20Navychky%20dlya%20uspishnoyi%20karyery_02_24.pdf

References

1. Azhyppo, O. Yu. (2013), *Teoretychni j metodychni zasady pidgotovky majbutnix uchyteliv fizychnoyi kultury do profesijnoyi diyalnosti v zagal'noosvitnix navchalnyx zakladax* [Theoretical and methodical bases of preparation of future teachers of physical culture for professional activity in general educational institutions]: dissertation for the sciences degree of doctor pedagogical sciences: 13.00.04. Kharkiv Pedagogical University named after G. Skovorody. 485 p. [in Ukraine].
2. Arefyev, V. G., Iedynak G. A. (2002), *Fizychna kultura v shkoli* [Physical culture at school]. Abetka-NOVA, Kamyanec-Podilskyj. 383 p. [in Ukraine].
3. Galamanzhuk, L. L., Iedynak, G. A. (2019), *Osnovy naukovykh doslidzhen'* [Fundamentals of scientific research]. Drukarnya Ruta LLC, Kamyanets-Podilsky. 154 p. [in Ukraine].
4. Gercyk, M. S., Vaceba, O. M. (2002), *Vstup do specialnostej galuzi* [Introduction to the specialties of the industry]. Ukrainyski tehnologiyi, Lviv. 232 p. [in Ukraine].
5. Grechanyk, O. Ye. (2012), *"Formuvannya akmeologichnoyi kompetentnosti vchytelya v systemi pisyadyplomnoyi pedagogichnoyi osvity"* [Formation of acmeological competence of a teacher in the system of postgraduate pedagogical education]: abstract of the dissertation for the sciences degree of doctor pedagogical sciences: 13.00.04 Kharkiv Pedagogical University named after G. Skovorody. Kharkiv, 20 p. [in Ukraine].
6. Dereka, T. G. (2016), *Neperervna profesijna pidgotovka faxivciv fizychnogo vyhovannya: akmeologichni zasady* [Continuing professional training of physical education specialists: acmeological principles]. Vydavnytstvo VP «Edelvejs», Kyiv. 528 p. [in Ukraine].
7. Zanyuk, S. S. (2002), *Psykhohohiya motyvatsiyi* [Psychology of motivation]. Lybid, Kyiv. 304 p. [in Ukraine].
8. Mandrazhy, O. A. (2012), *"Pidgotovka vchyteliv do innovacijnoyi diyalnosti systemi metodychnoyi roboty zagalnoosvitnix navchalnyx"*

12. Презлята Г., Ткачівська І., Мицкан Б., Остап'як З. Професійна компетентність учителя фізичної культури : колективна монографія / за заг. ред. І. Ткачівської, Г. Презлятої. Івано-Франківськ : Видавець Кущнір Г.М., 2017. 404 с.
13. Професійний саморозвиток майбутнього фахівця: монографія / За ред. В. А. Ковальчук. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 204 с.
14. Проценко О. Акмеологічна компетентність майбутнього викладача закладу вищої освіти: структура і зміст. Освітлогічний дискурс. 2019. № 1-2(24-25). С. 344-355. doi: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.344356>
15. Психолого-педагогічні основи процесу самотворення особистості : монографія / За ред. Л. З. Сердюк, Т. М. Яблонської, І. В. Данилюк, О. І. Пенькової, Н. Д. Володарської [та ін.]. Київ : Педагогічна думка, 2015. 197 с.
16. Психологічні закономірності професійного самоздійснення особистості: монографія / О. М. Кокун, В. В. Клименко, О. М. Корніяка, О. Р. Малхазов [та ін.]; за ред. О. М. Кокун. Київ: Педагогічна думка, 2015. 297 с.
17. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : монографія. Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. 442 с.
18. Солдатенко О. Концептуальні засади школи особистісного зростання: від творчої самореалізації до особистісного становлення (пошуки та перспективи). *Освітлогічний дискурс*. 2019. № 1-2(24-25). С. 321-335. doi: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.344356>
19. Сущенко Л. П. Професійна підготовка фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект : монографія Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т, 2003. 442 с.
20. Тимошенко О. В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 420 с.
21. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2007. 560 с.
22. Харківцев І. Р. Розвиток педагогічної творчості вчителів у процесі професійної самореалізації : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 АПН України. Київ, 2010. 22 с.
23. Шиманович І. В. Формування в майбутніх учителів потреби в професійному самовихованні : автореф дис... канд. пед. наук : 13.00.04 Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2008. 20 с.
24. Шиян Б. М., Єдинак Г. А., Петришин Ю. В. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2012. 280 с.
25. Vanah, V., Iedyak, G. (2021), Status and some prospects of the organization of physical education in higher education institutions. *Pedagogy and Psychology of Sport*. 7(2). 114-121. eISSN 2450-6605. doi <http://dx.doi.org/10.12775/PPS.2021.07.02.009> ; <https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/PPS/article/view/PPS.2021.07.02.009> <https://zenodo.org/record/5057492>
26. Brian Tracy. *Professional and personal development through lifelong learning*. – URC: <https://www.briantracy.com/blog/business-success/the-pursuit-of-mastery-and-lifelong-learning-personal-development-hard-work/>(Last accessed: 11.06.2022).
27. Dyba T. Professional training of specialists of physical training on the competence base. *The advanced science journal*. 2015. №5. P. 99-102.
28. Jaworski Z. Zarys sylwetki zawodowej i koncepcja kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego, «Wychowanie Fizyczne I Zdrowotne», 2003. nr 5. S. 20-23.
29. Shogren, K. A. (2011). Culture and self-determination: A synthesis of the literature and directions for future research and practice. *Career Development for Exceptional Individuals*. N 34. 115–127. doi: [10.1177/0885728811398271](https://doi.org/10.1177/0885728811398271)
30. *zakladiv* [Preparation of teachers for innovative activity of the system of methodical work of general educational institutions]: abstract of the dissertation for science. degree of cand. pedagogical sciences: 13.00.04 National Pedagogical University named after M. Dragomanova. Kyiv. 20 p. [in Ukraine].
9. Maslow, A. (2008), *Motivatsiya i lichnost'* [Motivation and personality]. Piter, St. Petersburg. 132 p. [in Russia].
10. Mytskan, T. S., Mytskan, B. M. (2020), *Psychodiagnostyka v sporti* [Psychodiagnosics in sports]. Vydavec Kushnir G. M., Ivano-Frankivsk. 220 p. [in Ukraine].
11. *Navychky dlya uspishnoyi kar'yery* [Skills for a successful career] (2020), Kyiv, 300 p. https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/02/24/Metodychni%20materialy%20kursu%20Navychky%20dlya%20uspishnoyi%20karyery_02_24.pdf [in Ukraine].
12. Prezlyata, G., Tkachivska, I., Mytskan, B., Ostapyak, Z. (2017), *Profesijna kompetentnist uchytelya fizychnoyi kultury* [Professional competence of a physical education teacher]. Vydavec Kushnir G. M., Ivano-Frankivsk. 404 p. [in Ukraine].
13. *Profesijnyy samorozvytok maybutn'oho fakhivtsya* [Professional self-development of the future specialist] (2011) / Ed. V. A. Kovalchuk. ZhsU named after I. Franko, Zhytomyr. 204 p. [in Ukraine].
14. Protsenko, O. (2019), "Akmeolohichna kompetentnist' maybutn'oho vykladacha zakladu vyshchoyi osvity: struktura i zmist" [Acmeological competence of the future teacher of a higher education institution: structure and content]. *Educational discourse*, No. 1-2(24-25), pp. 344-355. doi: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.344356> [in Ukraine].
15. *Psykhologo-pedahohichni osnovy protsesu samotvorennya osobystosti* [Psychological and pedagogical foundations of the process of self-creation of personality] (2015) / Ed. L. Z. Serdyuk, T. M. Yablonskaya, I. V. Danyliuk, O. I. Penkova, N. D. Volodarskaya [etc.]. Pedagogical Thought, Kyiv. 197 p. [in Ukraine].
16. *Psykhofiziolohichni zakonomirnosti profesijnoho samozdiysnennya osobystosti* [Psychophysiological regularities of professional self-realization of the personality] (2015) / O. M. Kokun, V. V. Klimentko, O. M. Korniyaka, O. R. Malkhazov [etc.]. Pedagogical Thought, Kyiv. 297 p. [in Ukraine].
17. Rybalko, L. S. (2007), *Metodologo-teoretychni zasady profesijno-pedahohichnoi samorealizatsiyi majbutnogo vchytelya (akmeologichnyy aspekt)* [Methodological and theoretical principles of professional and pedagogical self-realization of the future teacher (acmeological aspect)]. ZDMU, Zaporizhzhya. 442 p. [in Ukraine].
18. Soldatenko, O. (2019), "Kontseptual'ni zasady shkoly osobystisnoho zrostannya: vid tvorchoyi samorealizatsiyi do osobystisnoho stanovlennya (poshuky ta perspektyvy)" [Conceptual foundations of the school of personal growth: from creative self-realization to personal development (research and perspectives)]. *Educational discourse*, No. 1-2(24-25), pp. 321-335. doi: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.344356> [in Ukraine].
19. Sushchenko, L. P. (2003), *Profesijna pidhotovka fakhivtsiv fizychnoho vykhovannya ta sportu (teoretyko-metodolohichnyy aspekt)* [Professional training of specialists in physical education and sports (theoretical and methodological aspect)]. Zaporizhia State University, Zaporizhzhia. 442 p. [in Ukraine].
20. Tymoshenko, O. V. (2008), *Optyimizatsiya profesijnoyi pidgotovky majbutnix uchyteliv fizychnoyi kultury* [Optimization of professional training of future physical education teachers]. Vyd-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, Kyiv. 420 p. [in Ukraine].
21. Ficula, M. M. (2007), *Pedagogika* [Pedagogy]. Akademydav, Kyiv. 560 p. [in Ukraine].
22. Kharkivtsiv, I. R. (2010), "Rozvytok pedagogichnoyi tvorchosti vchyteliv u procesi profesijnoyi samorealizatsiyi" [Development of pedagogical creativity of teachers in the process of professional self-realization]: abstract of the dissertation for the sciences degree of cand.

30. Sliusarchuk, V., Iedynak, G. (2015). Physical education of future woman-officers of the state border service for formation of readiness to physical self-development at academy education as a pedagogical problem. *Journal of Education, Health and Sport*, 5(7), 690-698. doi <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.2539671>
31. Sliusarchuk, V. (2016). Physical self-development in the professional activities of female future officers of paramilitary formations. *Journal of Education, Health and Sport*. 6(10). 912-921. doi: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.4593083>
32. Tileston, D. W. (2010). *What every teacher should know about student motivation*. 2-nd ed. New-York, NY: CorwinPress.
33. Thomas, J. R., Nelson, J. K., & Silverman, S. J. (2011). *Research methods in physical activity*. 6th ed. Champaign, IL: Human Kinetics.
34. Vincent, W. J. (2005). *Statistic in kinesiology*. Champaign: Human kinetics.
35. Wuest D.A. *Foundations of Physical Education, Exercise Science and Sport* (14th ed.). Louis: Mosby: Year Book Inc., 2003. 451 p.
23. Shymanovych, I. V. (2008), "Formuvannya v maybutnikh uchyteliv potreby v profesynomu samovykhovanni" [Formation of the need for professional self-education in future teachers]: abstract of the dissertation for the sciences degree of cand. pedagogical sciences: 13.00.04 Classic private Univ. Zaporizhzhia. 20 p. [in Ukraine].
24. Shiyan, B. M., Iedynak, G. A., Petryshyn, Yu. V. (2012), *Naukovi doslidzhennya u fizychnomu vykhovanni ta sporti* [Scientific research in physical education and sports]. PE Oyum Publishing House, Kamianets-Podilsky. 280 p. [in Ukraine].
25. Banah, V., Iedynak, G. (2021). Status and some prospects of the organization of physical education in higher education institutions. *Pedagogy and Psychology of Sport*, 7(2), pp. 114-121. doi <http://dx.doi.org/10.12775/PPS.2021.07.02.009> ; <https://apcz.umk.pl/czasopisma/index.php/PPS/article/view/PPS.2021.07.02.009> <https://zenodo.org/record/5057492>
26. Brian Tracy. *Professional and personal development through lifelong learning*. – URC: <https://www.briantracy.com/blog/business-success/the-pursuit-of-mastery-and-lifelong-learning-personal-development-hard-work/> (Last accessed: 11.06.2022).
27. Dyba, T. (2015). Professional training of specialists of physical training on the competence base. *The advanced science journal*. No 5. pp. 99-102.
28. Jaworski, Z. (2003). Zarys sylwetki zawodowej i koncepcja ksztalcenia nauczycieli wychowania fizycznego. *Wychowanie Fizyczne I Zdrowotne*, No 5, pp. 20-23.
29. Shogren, K. A. (2011). Culture and self-determination: A synthesis of the literature and directions for future research and practice. *Career Development for Exceptional Individuals*, No 34, pp. 115-127. doi: [10.1177/0885728811398271](https://doi.org/10.1177/0885728811398271)
30. Sliusarchuk, V., Iedynak, G. (2015). Physical education of future woman-officers of the state border service for formation of readiness to physical self-development at academy education as a pedagogical problem. *Journal of Education, Health and Sport*, 5(7), pp. 690-698. doi <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.2539671>
31. Sliusarchuk, V. (2016). Physical self-development in the professional activities of female future officers of paramilitary formations. *Journal of Education, Health and Sport*. 6(10), pp. 912-921. doi: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.4593083>
32. Tileston, D. W. (2010). *What every teacher should know about student motivation*. 2-nd ed. New-York, NY: CorwinPress.
33. Thomas, J. R., Nelson, J. K., & Silverman, S. J. (2011). *Research methods in physical activity*. 6th ed. Champaign, IL: Human Kinetics.
34. Vincent, W. J. (2005). *Statistic in kinesiology*. Champaign: Human kinetics.
35. Wuest, D. A. (2003). *Foundations of Physical Education, Exercise Science and Sport*. 14-th ed. Mosby: Year Book Inc.

Надійшла до друку 30.04.2022